

Eper

Wildwijzer

klein wild

Gemeente Epe
100% wildgarantie
op de Veluwe.

Colofon

Eper Wildwijzer is een uitgave van Stichting Promotie Gemeente Epe.

Met dank aan: IVN Natuureducatie & Veluwe op 1

Ontwerp: Vorm van Reclame / Creating Heroes

2

Fazant > P8

Haas > P10

Gerrit Rekers

Vos > P13

Pieter Kooij

Ijsvogel > P12

Inleiding

Welkom in Epe, Oene, Emst & Vaassen. De gemeente Epe op de Veluwe staat bekend om zijn rijke en bijzondere natuur, waar veel verschillende soorten dieren leven. De bossen rondom Epe zijn het thuis van wilde zwijnen, edelherten, damherten, reeën en vossen. En ook de nieuwste bewoner, de wolf, heeft hier een plekje gevonden.

In de bossen en buitengebieden kom je bovendien kleine dieren tegen, zoals vossen, konijnen en fazanten. Deze wildwijzer richt zich op de kleinere bewoners van de gemeente, ook wel 'klein wild' genoemd. Vanwege hun formaat kunnen ze zich goed verstoppen, maar met de juiste kennis kun je ook hen spotten. In dit boekje leer je deze bewoners kennen en ontdek je hoe je de sporen van klein wild kan herkennen. Veel leesplezier en succes met het spotten!

Je vindt ons op deze social media kanalen

Heb je mooie foto's van je speurtocht naar wild? Wij genieten graag mee! Deel ze met ons via

#epewild

3

Ooievaar > P10

Tips & Tricks om klein wild te spotten

1. Zorg dat je niet opvalt:

Trek donkere kleren en goede wandelschoenen aan. Hoe rustiger je bent, hoe minder je opvalt en hoe dichterbij de dieren durven te komen. Zorg ook dat je niet opvalt qua geur: bewaar je parfum voor een avondje uit en loop als het even kan tegen de windrichting in.

Tip: zet je telefoongeluid uit!

2. Blijf op het pad of kies een mooie schuilplek:

Als je door het bos of de open natuur wandelt of fietst, zorg dan dat je geen lawaai maakt en blijf op het pad: de dieren zijn het namelijk gewend dat er mensen op het pad lopen. Sta stil of zoek een rustig plekje om te zitten, dan kan je de dieren vaak van dichtbij bekijken.

3. Zet je wekker:

Zet de wekker en ga vroeg in de ochtend, dan laten de dieren zich nog veel zien. Of ga aan het begin van de avond, net voor schemertijd, de natuur in. Ga niet in het donker, dan zie je immers niets. Tip: Heeft het de hele dag geregend en wordt het 's avonds droog? Ga juist dan de natuur in, dan zijn de dieren lekker actief en is de kans groot dat je wild kan spotten.

4. Gebruik een verrekijker:

Een verrekijker of een camera met telelens is heel handig bij het spotten van klein wild. Hiermee kun je dieren van een afstand observeren zonder ze te verstoren. Dit is vooral

nuttig bij schuwe dieren zoals reeën en vossen, die snel vluchten als ze mensen horen of zien. Met een verrekijker kun je ook beter details zien, zoals de kleurrijke veren van een ijsvogel of de bewegingen van een fazant in het gras.

5. Kies de juiste locatie:

Elke diersoort heeft zijn favoriete leefgebied. Dus ook de kleine bewoners van Epe:

- **Fazant, konijn, en haas:** vind je vaak in open velden, akkers en bosranden.
- **Eekhoorn:** zie je vaak in loof- en naaldbossen, vooral in bomen met veel voedsel zoals eikels en noten.
- **Ooievaar:** leeft op natte weilanden, moerasgebieden en weilanden nabij water.
- **Ijsvogel:** bezoekt heldere beken en plassen met overhangende takken.
- **Vos en ree:** ontmoet je in bossen en open velden, vooral langs de bosranden zie je deze dieren vaak.

6. Heb geduld en geniet:

Wild spotten is ook een kwestie van tijd. Geniet een uur of twee in de natuur; dan is de kans heel groot dat je wild tegenkomt!

7. Speuren naar sporen:

Om klein wild te spotten, moet je echt even speuren. De sporen die dieren maken, zijn goede aanwijzingen dat ze in de buurt zijn. Let dus goed op pootafdrukken, uitwerpselen (kijk met een stok of deze vers zijn!) of veren.

Pootafdrukken:

Vossen laten relatief kleine afdrukken achter met vier tenen en een duidelijke nagelafdruk. De vorm lijkt op die van een hond, maar smaller.

Ooievaars laten grote, duidelijke afdrukken achter met drie naar voren gerichte tenen en een kleinere teen naar achteren.

Uitwerpselen:

Konijnenkeutels zijn ronde bolletjes, meestal donkerbruin tot zwart.

Reekeutels zijn kleine, donkere bolletjes die vaak in hoopjes worden aangetroffen.

Veren:

IJsvogels hebben opvallende, kleurrijke veren. Vind jij oranje of blauwe veren in de buurt van een beek? Dan kan de ijsvogel zomaar dichtbij zijn!

Fazanten hebben ook opvallende, kleurrijke veren. Losse veren in het gras, kunnen een spoor zijn van hun aanwezigheid.

Do's in de natuur

Als je in de omgeving van Epe de natuur intrekt, is de kans groot dat je wild tegenkomt. Je kunt grotere dieren zien, zoals wilde zwijnen of herten, maar ook klein wild, bijvoorbeeld vogels of kleine roofdieren. Wat je ook tegenkomt, samen zorgen we ervoor dat we de natuur niet verstoren. Hier zijn enkele tips om dat te doen:

DO:

- ✓ Voordat je een bos of natuurgebied in gaat, lees dan even **het toegangsbord**. Hierop staat wat wel en niet toegestaan is in de natuur.
- ✓ **Blijf op de paden. Als je van de paden af gaat**, kunnen dieren schrikken. Een volgende keer laten ze zich dan minder snel zien.
- ✓ **Sta je oog in oog met wild?** Blijf rustig en houd afstand, idealiter ongeveer 25 meter. Het is belangrijk om de dieren niet te verstoren; loop rustig weg of wacht geduldig tot de dieren verder trekken. Vergeet niet te genieten van dit bijzondere moment!

X DON'T:

- X Tussen **zonsopgang en zonsondergang** mag je het bos niet in
- X **Voer de dieren niet**: voeren is niet goed voor wilde dieren. Het verstoort hun natuurlijke gedrag. Het kan vervelende of gevaarlijke situaties opleveren als de dieren mensen verbinden met eten.
- X De kleine bewoners van de natuur kunnen schrikken van **loslopende honden**. Reeën rennen snel weg, en vogels zijn al gevlogen voordat je ze kunt spotten. Laat je hond daarom thuis als je op zoek gaat naar klein wild, of houd hem in ieder geval aan de lijn.

Ontmoet de kleine bewoners van Epe!

Fazant

“Ik ben een kleurrijke vogel uit verre landen, nu thuis in de velden van het groene Epe!”

Uiterlijk: Mannetjes fazanten zijn kleurrijke vogels met lange staartveren. Vrouwtjes zijn bruin en goed gecamoufleerd.

Voeding: Fazanten eten vooral bij zonsopkomst en zonsondergang. Ze eten van alles: vruchten, bessen, gras, knoppen, granen, restjes van gewassen en insecten.

Bijzonder: Fazanten komen oorspronkelijk uit Azië en werden door de Romeinen naar Europa gebracht voor hun vlees. Nu leven ze wild in Europa. In Nederland zijn ongeveer 26.000 paren. Je kunt ze het hele jaar door zien.

8

Fazant

Fazant

Eekhoorn

“Met mijn pluimstaart en scherpe nagels kan ik makkelijk tussen de bomen springen en mijn favoriete noten vinden!”

Uiterlijk: Eekhoorns zijn makkelijk te herkennen aan hun grote, roodbruine pluimstaart, opvallende oren met pluimpjes, grote ogen en lange tenen met scherpe nagels. Hun lange staart helpt hen in balans te blijven en is bijna net zo lang als hun lijf. De vacht van hun rug en staart varieert van oranje tot kastanje- of donkerbruin, terwijl hun buik wit is.

Voeding: Eekhoorns zijn knaagdieren en smullen van boomzaden zoals eikels, noten en kegels van naaldbomen. Afhankelijk van het seizoen eten ze ook knoppen, bladeren, bessen, schors, paddenstoelen, rupsen, en zelfs vogeleieren of jonge vogels.

Bijzonder: Eekhoorns wonen vaak hoog in de bomen. Ze bouwen hun nest hoog in de boom dicht tegen de stam aan, of in lege boomholtes. Deze nesten, zo groot als een voetbal, zijn bolvormig en van binnen bekleed met zacht materiaal zoals bast, gras, mos of wol.

Eekhoorn

Eekhoorn

Konijn & Haas

“Met mijn lange poten en scherpe zintuigen ben ik de koning van het open veld!”

Uiterlijk: Konijnen en hazen lijken op elkaar, maar hazen zijn groter met langere poten en oren. Hazen hebben zwarte vlekken, die ‘lepels’ worden genoemd, op hun oren, terwijl konijnen dat niet hebben. Hazen zijn grijs- of geelbruin van kleur met een witte buik en bleekgele wangen. Konijnen hebben een grijsbruine vacht met een okerkleurige nek.

Voeding: Hazen eten graag grassen in de winter en kruiden in de zomer. Ook eten ze akkerbouwgewassen en verschillende bloemen. Als je bijvoorbeeld een veld met veel paardenbloemen zonder bloemhoofdjes ziet, is dat waarschijnlijk het werk van een haas. Konijnen hebben een vergelijkbaar dieet en eten ook scheuten en wortels van grassen en kruiden. Ze halen voldoende vocht uit hun voedsel en drinken daarom weinig.

Bijzonder: In tegenstelling tot wat veel mensen denken, zijn konijnen en hazen geen knaagdieren (zoals muizen, ratten en eekhoorns). Achter hun lange snijtanden hebben ze kleine stifttanden, terwijl knaagdieren die niet hebben.

Haas

Konijn

Ree

“Met mijn snelle poten en schutkleuren voel ik me thuis in bossen en open velden!”

Uiterlijk: De ree is het kleinste hert in Nederland, ongeveer zo groot als een grote herdershond. Mannetjes worden bok genoemd, vrouwtjes geit, jongen reekalfjes en een groep heet een sprong. Bokken hebben kleine geweitjes van ongeveer 25 cm. Ze hebben een zandgele tot roodbruine vacht in de zomer, die in de herfst langer wordt en grijsbruin kleurt. Op hun achterwerk hebben ze een opvallende witgele vlek: de spiegel.

Voeding: Reeën zijn planteneters en eten kruiden, grassen, scheuten, bladeren, knoppen, bessen, landbouwgewassen, twijgen, eikels, beukenootjes en paddenstoelen. Ze zoeken hun voedsel vooral rond de schemering en herkauwen overdag onder bomen en struiken.

Bijzonder: De paartijd van reeën is in juli en augustus. Na de bevruchting gaat het embryo ongeveer 18 weken in rust voordat het begint te groeien in december. De reekalveren worden geboren in mei/juni. Een reeget krijgt meestal een tweeling, maar soms ook eenlingen of drielingen.

Maurice Schalker

Ree

Ree

Ijsvogel

“Een blauwe flits langs het stromende water, dat ben ik!”

Uiterlijk: De ijsvogel is een klein vogeltje van ongeveer 17 cm lang, met een stevige bouw, korte staart, grote kop en snavel. Ze zijn vaak te vinden bij beken en rivieren met stromend water, maar broeden ook bij stilstaand water, vooral in Nederland. Ze rusten vaak op lage takken boven het water en graven nesttunnels tot wel 50 cm diep in oevers. Ondanks de felle kleuren, is het best lastig om deze snelle vogeltjes te spotten!

Voeding: Ijsvogels eten het liefst visjes, maar ook waterinsecten zoals libellenlarven staan op hun menu. Ze jagen vanaf een vaste zitpost, meestal een tak boven het water. Voor ze duiken, hangen ze even stil boven het water. Dit noemen we ‘bidden’. Vissen worden tegen een tak geslagen en daarna doorgeslikt.

Bijzonder: Ondanks hun naam houden ijsvogels niet van winterweer. Bij strenge kou kunnen hun visplekken bevroren, waardoor ze moeilijk aan voedsel komen. Dan verlaten ze hun territorium om elders voedsel te zoeken, wat ook tot sterfte kan leiden.

Spotlocaties:
Wissels Veen of
‘t Vossenbroek Emst

Ijsvogels

Vos

“Ik sluij door het bos en vind altijd mijn weg, met sterke neus werkt perfect als mijn gids!”

Uiterlijk: De vos is niet veel groter dan een grote kat en behoort tot de familie van de hondachtigen. Hij heeft korte poten, een langgerekt lichaam en een dikke, lange staart met vaak een witte punt. De kleur van zijn vacht kan variëren: klassiek oranjebruin in bossen, rood en bruingrijs in duinen en stedelijke gebieden.

Voeding: Vossen zijn alleseters en eten kleine knaagdieren zoals woelmuizen en haasachtigen zoals hazen en konijnen. Ook vogels, insecten, eieren, bessen, afgevallen fruit en aas staan op hun menu.

Bijzonder: Vossen kunnen voedsel verstoppen achter losse boomschors of in een kuiltje dat ze bedekken met aarde. Zelfs maanden later kunnen ze door geur en geheugen hun verstopte prooi terugvinden.

Ooievaar

“Misschien ken je me uit babyverhalen. Ik nestel zelf graag hoog en droog, op boomtoppen, schoorstenen of ooievaarswielen.”

Uiterlijk: De ooievaar is een indrukwekkende vogel met vleugels die ongeveer 2 meter breed zijn. Hij maakt gebruik van thermiek en vliegt met langzame vleugelslagen. Ooievaars hebben een zwart-wit verenkleed, een rode snavel en rode poten. Jonge ooievaars hebben een valere snavel en bruine veren op hun vleugels.

Voeding: Ooievaars eten een grote variatie aan prooidieren zoals kikkers, muizen, mollen, insecten, hagedissen, regenwormen, jonge vogels en aas. Ze jagen voornamelijk in weilanden en hooilanden.

Bijzonder: Ooievaars leven vaak dicht bij mensen en nestelen graag op gebouwen. In de jaren '70 waren ze bijna verdwenen uit Nederland, maar door succesvolle herintroductie zijn ze weer talrijk aanwezig. In 2023 waren er ongeveer 1.550-1.750 broedparen in Nederland.

Spotlocatie: IJsselvallei. Bij de dijk vind je verschillende ooievaarsnesten.

Ooievaarsnest

Ooievaar

Wandelen in Epe

In Epe kun je eindeloos wandelen door de natuur van de Veluwe. Tijdens je wandeling kom je diverse planten en diersoorten tegen. De kleinere dieren uit dit boekje zijn vaak gemakkelijker te spotten in de open velden van het buitengebied. Kies je eigen pad of volg een van de uitgestippelde routes door bos, heide en weilanden.

Rust en ruimte op Klompenpaden in Emst of Oene

Verken weilanden, akkers, bossen en landgoederen. Wandel over karrensporen, bospaadjes en met gras begroeide landweggetjes. In Emst beginnen twee Klompenpaden: het Loobrinkerpad en het Schaverensepad, beide ongeveer 10 kilometer lang. In Oene vind je het Klompenmakerspad.

Wandelen op Tongerense heide of Wisselse Veen

De Tongerense Heide en het Wisselse Veen zijn landschappelijk en natuurwetenschappelijk zeer waardevol.

De Tongerense heide door de uitgestrekte dopheidevegetatie, het Wisselse Veen o.a. door zijn blauwgraslandvegetatie. Er zijn 2 wandelroutes van 4 en 5 km.

De Kinderbelevingspaden 't Eperholt bestaan uit drie verschillende paden van ongeveer 3 kilometer met verschillende thema's. Je kan op de routes allerlei avonturen beleven en veel leren over de natuur. Edelherten, everzwijnen, vogels en ook andere dieren. Soms zie je de dieren zelf, maar meestal vind je bewijzen dat ze zijn geweest. Nòg leuker met het kinderbelevingspakket o.a. verkrijgbaar bij de VVV Epe.

De Boswachter zegt:

“Je kunt ook met mij op pad! Dan laat ik je de mooiste plekken van Epe en omstreken zien.”

Kijk op vvvepe.nl/wildspotten

In Epe leven nog veel meer dieren! Wil je meer weten? Bekijk dan de wildwijzerboekjes over wild of de wolf. Download ze op de website of haal een exemplaar op bij VV Epe voor meer dierenweetjes en tips over wildspotten.

Je vindt ons op deze social media kanalen

Download de Epe Wild app

Bezoekadres:

Pastoor Somstraat 6, 8162 AK Epe
Tel 0578-745019 | WhatsApp 06-47815309

ivn natuur
educatie

Gemeente Epe
100% wildgarantie
op de Veluwe.